

Asia: VN/14277/2025

Lausuntopyyntö hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne ehdotetuista hyte-kertoimen indikaattorien tavoitearvoista (3 §) ja laskentatavasta (3 a §)?

Rahoitusmalli kannustaa hyvinvointialueita huomioimaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen omassa toiminnassaan. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on sekä hyvinvointialueiden ja kuntien velvollisuus. Hyte-kerroin edistää siten asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä. On kuitenkin haastavaa valita sopivat indikaattorit kuvaamaan hyvinvointialueiden tekemää hyte-työtä, jotta ne kattaisivat tarkoituksenmukaiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osa-alueet. THL on tehnyt jo pitkään erinomaista indikaattorityötä ja kuullut sekä huomioinut hyvinvointialueita hyte-kertoimen kehittämistyössä. Tästä huolimatta tietyt hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osa-alueet, kuten järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö ja osallisuus, ovat jääneet liian vähälle huomiolle.

Tulosindikaattoreissa pienet muutokset voivat vaikuttaa todella merkittävästi lopputulemaan. Esimerkiksi lonkkamurtumien prosentuaalinen muutos 0,5 %:sta 0,6 %:een voi johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen, vaikka ollaan valtakunnallisesti katsottuna parhaimmassa kolmanneksessa. Ehdotamme, että laskennassa huomioidaan paremmin tavoitetason läheisyys sekä koko maata kattava vertailu.

2. Huomionne ehdotetuista pelastustoimen riskikertoimen tekijöistä ja niiden painokertoimista (4 §)?

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan 4 §:n lisäys kohonneesta öljy- tai aluskemikaalivahingon riskistä on tarpeellinen. Lisäys ei kuitenkaan riittävällä tavalla huomioi öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan varautumisesta aiheutuvia kustannuksia. Valtion tulisi osoittaa huomattavan kalliille erikoiskalustolle, kuten öljyntorjunta-aluksille kohdennettua erillisrahoitusta, että valtakunnallisesti tarkasteltuna öljyntorjuntavalmius voitaisiin pitää riittävällä tasolla. Valtakunnallinen öljyntorjuntavalmius muodostuu rajavartiolaitoksen ja eri hyvinvointialueiden pelastuslaitosten tuottamasta valmiudesta. Huomattavan kalliit, kokonaisuuden kannalta tarpeelliset öljyntorjunta-alukset voisivat olla valtion erikseen hankkimia ja osoitettuna riskien perusteella hyvinvointialueiden käyttöön. Tällöin alueen pelastustoimen vastuulle jäisi henkilöstön kouluttaminen kaluston käyttöön. Vaihtoehto olisi myös rahoittaa öljyntorjunta-alushankinnat täysimääräisesti erillisrahastosta, kuten ympäristövahinkojen torjuntarahastosta.

Rahoituksen tulisi perustua myös siihen, millaisen palveluverkon toimintavalmiuden suunnitteluohjeen noudattaminen edellyttää. Jos alueella on III ruutuja, ne edellyttävät palveluita. Tilanteessa, jossa ruudut ovat erillään muista, ne vaativat käytännössä omat paloasemansa alueelle. Siten olisi perusteltua, että erillisille ruuduille osoitettaisiin myös rahoitusta, koska ne aiheuttavat palveluntuotantovelvoitteen, jota ei voida kattaa kauempana olevilta paloasemilta.

Puolustusvoimien kohteista saatava rahoitus tulisi poistaa, koska ruudulla sijaitseva kokonaishenkilömäärältään yli 1500 henkilön puolustusvoimien pysyvässä käytössä oleva alue ei tyypillisesti nosta pelastustoimen tehtävämääriä alueella eikä aiheuta lisää palveluntarvetta. Näillä alueilla on tyypillisesti myös sotilaspalokuntia, joille voisi asettaa säädösten avulla lisävaatimuksia tuotettavista palveluista. Varuskunta-alueilla olevat sotilaspalokunnat tosiasiaa laskevat pelastuslaitoksen varautumistarvetta. Puolustusvoimien aiheuttamat tehtävät voitaisiin myös säätää Puolustusvoimien korvattavaksi täysimääräisesti, jolloin kohteiden ei tarvitsisi olla osana hyvinvointialueiden rahoituksen laskennallista mallia.

Säädösvalmistelussa tulisi tarkemmin tarkastella suurteollisuusalueita, joissa yhdessä ruudussa sijaitsee useita erityistä vaaraa aiheuttavia kohteita (PelL 48§). Rahoitus ei nykymallilla vastaa näiden kohteiden aiheuttamaa työmäärää alueilla. Suurteollisuudesta ja domino-onnettomuusriskikohteista tulisi saada lisärahoitusta niiden aiheuttaman varautumisen ja asiantuntijatyömäärän vuoksi. Lisäksi pelastustoimen laskennallisessa rahoituksessa tulisi huomioida erikseen kaikille kiinteä perusosa järjestelmistä, joihin hyvinvointialueiden pelastustoimella on käyttövelvoite.

3. Muut mahdolliset huomionne asetuksesta?

-

Saarela Helinä
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue - VN/14277/2025